Hyväksytty
Aluehallitus xx.xx.202x § xx

Ikääntyneiden asumisen palveluiden myöntämisen perusteet 1.1.2027 alkaen

Ikääntyneiden asumisen palveluiden ja laitospalveluiden myöntäminen perustuu sosiaalihuoltolakiin (1301/2014), terveydenhuoltolakiin (1326/2010), lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), lakiin ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkään sosiaali- ja terveyspalveluista (980/2012) sekä sosiaali- ja terveysministeriön antamaan laatusuositukseen aktiivisen ja toimintakykyisen ikääntymisen ja kestävien palvelujen turvaamiseksi 2024-2027 (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2024:4).

Asumisen palveluita ovat pitkäaikainen perhehoito, yhteisöllinen asuminen, ympärivuorokautinen palveluasuminen sekä laitoshoito. Asumisen palveluita järjestetään henkilöille, jotka erityisestä syystä tarvitsevat apua tai tukea asumisessa tai asumisensa järjestämisessä. Kotiin annettavat palvelut ovat ensisijaisia suhteessa palveluihin, jotka edellyttävät muuttamista ja sisältävät sekä asumisen että palvelut. Pirkanmaan hyvinvointialueella asumisen palveluiden myöntämisen edellytyksenä on, että iäkkään henkilön sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden hänen hyvinvointiaan, terveyttään, toimintakykyään ja itsenäistä suoriutumista tukevien palvelujen tarve on selvitetty kokonaisvaltaisesti yhdessä iäkkään henkilön ja tarvittaessa hänen omaisensa, läheisensä tai hänelle määrätyn edunvalvojan kanssa. Vanhuspalvelulain (980/2012) mukaan, hyvinvointialueilla on velvollisuus käyttää ikääntyneiden palvelutarpeiden ja toimintakyvyn arvioinnissa RAI-toimintakykyarviointia.

Asiakkaan kieltäytyessä hyvinvointialueen osoittamasta paikasta, hänen asumispalvelun odotusaikansa laskeminen alkaa alusta. Jos asiakas kieltäytyy osoitetusta paikasta kolme kertaa, hänen hakemuksensa raukeaa ja palvelutarve arvioidaan tarvittaessa uudelleen. Asiakkaan odottaessa asumispalvelupaikkaa jonossa sairaalassa, hänen tulee ottaa vastaan ensimmäinen hänelle osoitettu paikka, jonka jälkeen hän poistuu jonosta. Hän voi kuitenkin esittää toiveen tarpeen mukaisesta muusta paikasta toisessa asumispalvelupaikassa ollessaan, jolloin hänelle kyseinen paikka osoitetaan mahdollisimman pian. Asumispalvelupaikkaa myönnettäessä huomioidaan aina asiakkaan yksilöllinen palvelutarve ja kokonaistilanne, tämä määrittää myös hänen kiireellisyysjärjestyksensä jonossa.

Pitkäaikainen perhehoito

Pitkäaikainen perhehoito on ympärivuorokautisen huolenpidon järjestämistä perhehoitajan yksityiskodissa. Henkilön soveltuminen perhehoitoon arvioidaan tilannekohtaisesti. Ennen palvelun myöntämistä asiakkaan soveltuvuus perhehoitoon arvioidaan korkeintaan kuukauden mittaisella arviointijaksolla perhehoidossa. Perhehoidon myöntämisen edellytyksenä on, että

- asiakkaalle on tehty sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten moniammatillinen palvelutarpeen arviointi yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen läheisensä/omaisensa kanssa
- asiakkaan oma mielipide on selvitetty
- asiakkaan toimintakyky on alentunut ja hän tarvitsee säännöllistä apua tai ohjausta arjen toiminnoissa (esim. pukemisessa, wc-käynneissä, hygienian hoidossa, lääkehuollossa, ruokailussa) tai asiakkaalla on arkeen haitallisesti vaikuttava turvattomuuden tunne tai psyykkisiä oireita

Päätöksentekoa ohjaavat iRAI-HC mittariarvot ovat:

- MAPLe 5 (palvelutarveluokka 0–5) 3

RAI-toimintakykymittareista MAPLe 5:n lisäksi vähintään kahden seuraavista mittariarvioista tulee täyttyä:

- ADL-H (arkisuoriutuminen perustoiminnot 0–6) 1
- IADLCH (arkisuoriutuminen välinetoiminnot 0–6) 5
- CPS (kognitiomittari 0–6) 2

Lisäksi voidaan huomioida:

- DRS (Masennuksen oiremittari 0–14) 3
- DRSSR (Itsearvioitu mieliala 0–9) 4

Mielialaa kuvaavat mittarit (DRS ja DRSSR) huomioidaan, jos asiakkaan ongelma on asuinolosuhteilla tai turvattomuuden ja yksinäisyyden poistamisella korjattavissa.

Yhteisöllinen asuminen

Yhteisöllisellä asumisella tarkoitetaan hyvinvointialueen järjestämää asumista esteettömässä ja turvallisessa asumisyksikössä, jossa henkilön hallinnassa on hänen tarpeitaan vastaava asunto ja jossa asukkaille on tarjolla sosiaalista kanssakäymistä edistävää toimintaa. Yhteisöllisen asumisen myöntämisen edellytyksenä on, että

- asiakkaalle on tehty sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten toimesta moniammatillinen palvelutarpeen arviointi yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen läheisensä/omaisensa kanssa
- asiakkaan oma mielipide on selvitetty
- asiakkaan toimintakyky on alentunut ja hän tarvitsee säännöllistä apua tai ohjausta arjen toiminnoissa (esim. arkisuoriutumisessa kuten pukemisessa, wc-käynneissä, hygienian hoidossa, lääkehuollossa, ruokailussa) ~~tai asiakkaalla on arkeen haitallisesti vaikuttavaa turvattomuuden tunnetta tai psyykkisiä oireita~~
- asiakkaalla on turvattomuuden tunnetta tai yksinäisyyttä
- asiakas haluaa yhteisöön ja hyötyy sosiaalista kanssakäymistä edistävästä toiminnasta
- jos asiakkaan muisti (kognitiivinen toimintakyky) on alentunut, ~~tulee~~ hänen tulee selviytyä ilman jatkuvaa valvontaa
- asiakas selviytyy yön turvajärjestelyin tai sovittujen seurantakäyntien avulla
- asunnon muutostyön tarpeet ja mahdollisuudet on selvitetty
- asiakas ei selviydy nykyisessä asumismuodossa kotiin vietävien palvelujen, teknologisten ratkaisujen ja apuvälineiden turvin
- asiakas kykenee liikkumaan pääsääntöisesti omatoimisesti tai korkeintaan yhden ihmisen avun turvin
- asiakkaalla ei ole säännöllisesti ympärivuorokautisen palvelun arvetta

Päätöksentekoa ohjaavat iRAI-HC mittariarvot ovat:

- MAPLe 5 (palvelutarveluokka 0–5) ~~4~~ 3
- ~~MAPLe 5~~ ~~alle 4~~
  ~~vain poikkeustapauksissa, kuten asiakkaan turvallisuutta vaarantava sosiaalinen tai psyykkinen turvattomuus, harhaisuus tai harhaluuloisuus tai muu sairaus, vaativa hoivan- ja hoidontarve, johon vastaaminen on tarkoituksenmukaisempaa kuin kotona.~~

RAI-toimintakykymittareista MAPLe 5:n lisäksi vähintään kahden seuraavista mittariarvioista tulee täyttyä:

- ADL-H (arkisuoriutuminen perustoiminnot 0–6) 1
- IADLCH (arkisuoriutuminen välinetoiminnot 0–6) ~~5~~ 4
- CPS (kognitiomittari 0–6) 2

Lisäksi voidaan huomioida:

- DRS (Masennuksen oiremittari 0–14) 3
- DRSSR (Itsearvioitu mieliala 0–9) 4

Mielialaa kuvaavat mittarit (DRS ja DRSSR) huomioidaan, jos asiakkaan ongelma on asuinolosuhteilla tai turvattomuuden ja yksinäisyyden poistamisella korjattavissa.

- ~~ABS (Haastava käyttäytyminen 0–12)~~ ~~5~~

~~Haastavan käyttäytymisen oireet voivat häiritä muita asukkaita, joten se~~ Muita asukkaita häiritsevä käyttäytyminen on otettava huomioon asumispalvelupaikkaa valitessa. Korkea ABS-arvo tai AUDIT-C-riskirajan ylitys edellyttävät lisäarviota.

Ympärivuorokautinen palveluasuminen

Ympärivuorokautisella palveluasumisella tarkoitetaan asumista yhteisöllistä toimintaa tarjoavassa esteettömässä ja turvallisessa hoivakodissa, palvelukodissa tai vastaavassa asumisyksikössä, jossa henkilöllä on hänen tarpeitaan vastaava asunto, ja jossa hän saa

asumisyksikön henkilöstöltä viipymättä ja vuorokaudenajasta riippumatta hoitoa ja huolenpitoa myös äkilliseen tarpeeseensa.

Ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntämisen edellytyksenä on, että:

- asiakkaalle on tehty sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten moniammatillisesti tekemä palvelutarpeen arviointi yhteistyössä asiakkaan ja tarvittaessa hänen läheisensä/omaisensa kanssa
- asiakkaan oma mielipide on selvitetty
- asiakas tarvitsee jatkuvaa ympärivuorokautista hoitoa/hoivaa, huolenpitoa ja/tai valvontaa säännöllisesti myös yöaikaan
- asiakas ei kykene fyysisen, psyykkisen, kognitiivisen ja/tai sosiaalisen toimintakykynsä heikentymisen tai muiden syiden perusteella selviytymään nykyisessä tai ympärivuorokautista palveluasumista kevyemmässä asumismuodossa kotiin vietävien monipuolisten palvelujen, teknologisten ratkaisujen ja apuvälineiden turvin
- omaisten/läheisten, yritysten ja vapaaehtoistyön palvelumahdollisuudet ovat kartoitettu
- kuntoutuksen keinot on kartoitettu
- asiakkaalla on muistisairauteen liittyvä suuri riski eksyä, eikä sitä voida estää hoitoon osallistuvien tai teknologisten laitteiden avulla

Päätöksentekoa ohjaavat iRAI-HC toimintakykymittarit ovat:

- MAPLe 5 (palvelutarveluokka 1–5) 5

RAI-toimintakykymittareista MAPLe 5:n lisäksi vähintään kahden mittariarvon tulee täyttyä:

- ADL-H (arkisuoriutumisen perustoiminnot 0–6) 2
- IADLCH (arkisuoriutumisen välinetoiminnot 0–6) 6
- CPS (kognitiomittari 0–6) 3

Mikäli MAPLe 5 -mittarin arvo on 4 ja kaksi (2) muuta RAI-mittarin arvoa (ADL-H, IADLCH ja CPS) täyttyvät, päätös palveluiden myöntämisestä tehdään SAS-ryhmän harkinnalla.

Lisäksi voidaan huomioida:

- Korkea DRS-arvo, joka on asuinolosuhteilla/turvattomuuden ja yksinäisyyden poistamisella korjattavissa
- Korkea ABS-arvo, joka saattaa vaikuttaa asumispalvelupaikan valintaan
- Muita toimintakykymittareita huomioidaan tarvittaessa kuten MMSE, CERAD, GDS, MNA

Pitkäaikainen laitoshoito

Ympärivuorokautisen palveluasumisen myöntämisen perusteiden lisäksi laitoshoidon palvelutarpeen arviointi perustuu lääketieteelliseen tai asiakas- ja potilasturvallisuuteen liittyviin perusteisiin. Palvelutarpeen arviointi tehdään moniammatillisessa työryhmässä. Ennen laitoshoitopäätöksen tekemistä on selvitettävä muut palveluiden järjestämismahdollisuudet. Laitoshoitoa koskeva ratkaisu on myös perusteltava (Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista § 15a, 15b).